

TARBIYAVIY JARAYONNI RAQAMLI TA'LIM BILAN INTEGRATSIYA QILISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI (MDH MAMLAKATLARI TAJRIBASI ASOSIDA)

Ahmadova Kamola Ahmad qizi,

Turabova Lobar Xusen qizi,

Qalandarova Shahnoza Olim qizi

Qori Niyoziy nomidagi tarbiya pedagogikasi milliy instituti doktorantlari

Annotatsiya. Ushbu maqolada raqamli ta'lim tizimi bilan tarbiyaviy jarayonni integratsiya qilishning zamonaviy yondashuvlari yoritilgan. Raqamli resurslar, multimedia vositalari, sun'iy intellekt, virtual muhitlar va gamifikatsiya orqali ma'naviy-axloqiy tarbiya samaradorligini oshirish bo'yicha MDH mamlakatlari tajribasi tahlil qilingan. Raqamli tarbiya modeli o'quvchilarda raqamli madaniyat, mas'uliyat, axloqiy xulq-atvor va ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, tarbiya, digital tarbiya, axloqiy kompetensiya, raqamli madaniyat, MDH tajribasi, gamifikatsiya, multimediya resurslari, sun'iy intellekt, raqamli pedagogika.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ИНТЕГРАЦИИ ВОСПИТАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА С ЦИФРОВЫМ ОБРАЗОВАНИЕМ (НА ОСНОВЕ ОПЫТА СТРАН СНГ)

Ахмадова Камола Ахмад кизи,

Турабова Лобар Хусен кизи,

Каландарова Шахноза Олим кизи

*Докторанты Национальный институт педагогики воспитания имени Кары
Ниязи*

Аннотация. В данной статье рассматриваются современные подходы к интеграции воспитательного процесса с системой цифрового образования. Проанализирован опыт стран СНГ по использованию цифровых ресурсов, мультимедиа, искусственного интеллекта, виртуальной среды и геймификации для повышения эффективности духовно-нравственного воспитания. Обосновано, что цифровая модель воспитания способствует формированию цифровой культуры, ответственности, этического поведения и социальных компетенций учащихся.

Ключевые слова: цифровое образование, воспитание, цифровое воспитание, нравственные компетенции, цифровая культура, опыт СНГ, геймификация, мультимедийные ресурсы, искусственный интеллект, цифровая педагогика.

**MODERN APPROACHES TO INTEGRATING THE EDUCATIONAL
(UPBRINGING) PROCESS WITH DIGITAL LEARNING (BASED ON THE
EXPERIENCE OF CIS COUNTRIES)**

Akhmadova Kamola Akhmad qizi,

Turabova Lobar Khusen qizi,

Qalandarova Shakhnoza Olim qizi

*Doctoral Students of National Institute of Pedagogical education named after Kori
Niyazi*

Annotation. This article examines modern approaches to integrating the educational (moral upbringing) process with the digital learning system. The study analyzes CIS

countries' experience in using digital resources, multimedia tools, artificial intelligence, virtual environments, and gamification to enhance the effectiveness of moral and ethical education. It is justified that the digital upbringing model contributes to the development of digital culture, responsibility, ethical behavior, and social competencies among learners.

Keywords: digital education, upbringing, digital upbringing, moral competence, digital culture, CIS experience, gamification, multimedia resources, artificial intelligence, digital pedagogy.

Kirish. Bugungi raqamli transformatsiya sharoitida tarbiya jarayonini an'anaviy metodlar bilan tashkil etish yetarli emas. MDH mamlakatlarining ta'lim tizimida raqamli pedagogika tez rivojlanar ekan, tarbiya jarayonini raqamli muhitga moslashtirish zaruratga aylandi. Yangi raqamli vositalar o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat, axloqiy qarashlar, madaniy ong va shaxsiy fazilatlarni shakllantirishda samarali vosita bo'lib xizmat qilmoqda.

Raqamli transformatsiya jarayonlari tobora jadallashar ekan, ta'lim tizimida tarbiyaviy jarayonni modernizatsiya qilish muhim pedagogik vazifaga aylanmoqda. Raqamli ta'lim vositalari, multimedia texnologiyalari, sun'iy intellekt va gamifikatsiya elementlari o'quvchilarda nafaqat bilim, balki ma'naviy-axloqiy fazilatlarni shakllantirishda ham yuqori samaradorlik ko'rsatmoqda. Zamonaviy pedagogika fanida tarbiya jarayonining raqamli muhitga moslashtirilishi "digital pedagogy", "edutech-based moral education", "virtual upbringing ecosystem" kabi tushunchalar bilan izohlanadi. Raqamli ta'lim nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarda ijtimoiy-madaniy kompetensiyalar, axloqiy qarashlar va ma'naviy qadriyatlarni shakllantirishga xizmat qilishi zarurligi ta'kidlanadi.

TPACK, SAMR va DigCompEdu kabi yondashuvlar tarbiyaviy jarayonni ham integratsiyalash imkonini beradi. Xususan, TPACK modeli texnologiya–pedagogika–

kontent uyg'unligini ta'minlab, tarbiyaviy mavzularni raqamli shaklda samarali yetkazish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

MDH mamlakatlari tajribasi shuni ko'rsatadiki, raqamli tarbiya modeli o'quvchilarning raqamli madaniyatini, mas'uliyatli onlayn xulq-atvorini, ijtimoiy faolligini hamda media savodxonligini rivojlantirishga keng sharoit yaratadi. MDH davlatlari ta'lim tizimida so'nggi yillarda raqamli tarbiya konsepsiyasi alohida yo'nalish sifatida shakllanmoqda. Masalan:

Rossiya — "Tsifrovaya shkola", "Kiberbezopasnost dlya detey", "Raqamli madaniyat" modullari orqali maktab o'quvchilarida etik onlayn xulq-atvor, mas'uliyat va ijtimoiy faollikni rivojlantirishga e'tibor qaratadi.

Qozog'iston — "BilimLand", "Onlayn Mektep", "Qamal Online Safety" kabi platformalarda tarbiyaviy kontentni multimedia shaklida taqdim yetadi.

O'zbekiston — "ZiyoNet", "EduMarket", "Madaniyat.uz", "OneID ta'lim ekotizimi" orqali raqamli tarbiya mavzularini interaktiv darslar, videolektsiyalar va virtual treninglar asosida joriy etmoqda.

Ta'lim jarayonini raqamlashtirish tarbiya sifatini oshirish uchun qulay imkoniyatlar taqdim etadi: o'quvchi shaxsiga yo'naltirilgan individual yondashuv, real va virtual muhitlarda axloqiy-ijtimoiy vaziyatlarni modellashtirish, interaktiv muloqotning kuchayishi, ota-ona-maktab hamkorligining kengayishi, tarbiyaviy kontentning oson va tizimli tarqatilishi shular jumlasidandir. Raqamli resurslar yordamida berilgan axloqiy-ijtimoiy vazifalar o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijtimoiy faolligi, mas'uliyatlilik, hamkorlik va empatiya kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, raqamli tarbiya jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan raqamli qaramlik, nojo'ya kontent, onlayn xavfsizlik muammolari ham o'z vaqtida bartaraf etilishi lozim. Buning uchun MDH mamlakatlari o'rtasida yagona raqamli tarbiyaviy platforma yaratish, o'qituvchilarni raqamli pedagogika bo'yicha muntazam tayyorlash,

oilalarda raqamli madaniyatni yuksaltirish bo'yicha qo'llanmalar ishlab chiqish muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, tarbiyaviy jarayonni raqamli ta'lim bilan integratsiya qilish — kelajak avlodning ma'naviy va intellektual rivoji uchun strategik zaruratdir. Zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida tarbiyaviy jarayonni yangi bosqichga ko'tarish, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini kompleks rivojlantirish mumkin. Bu esa nafaqat ta'lim tizimining sifat darajasini oshiradi, balki jamiyatning raqamli va ma'naviy taraqqiyotiga keng hissa qo'shadi.

1. Raqamli ta'lim sharoitida tarbiyaning yangi paradigmasi

Raqamli ta'lim faqat bilim berish emas, balki o'quvchilarda raqamli madaniyat, raqamli mas'uliyat, media savodxonlik, axloqiy me'yorlarga rioya qilish kabi fazilatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonda quyidagi tamoyillar asos bo'ladi:

- tarbiya va ta'limning integratsiyasi;
- raqamli identifikatsiya va onlayn etika madaniyati;
- xavfsiz internet tamoyillariga o'rgatish.

2. Raqamli vositalar orqali tarbiyaviy jarayonni tashkil etish

2.1. Multimedia kontentlar

Interaktiv videolar, raqamli hikoyalar, virtual sahnalar axloqiy g'oyalarni chuqurroq anglashga yordam beradi.

2.2. Sun'iy intellekt asosidagi tarbiya

AI asosida yaratilgan tahlil vositalari o'quvchining raqamli xulq-atvori va ijtimoiy kompetensiyalarini baholashga imkon beradi. AI o'quvchi psixotipiga mos tarbiyaviy tavsiyalar beradi, individual rivojlanish trayektoriyasini yaratadi, ijtimoiy-emotsional holatni monitoring qiladi.

2.3. Gamifikatsiya

Badge, reyting, ragʻbatlantiruvchi oʻyin topshiriqlari orqali halollik, hamkorlik, masʼuliyat kabi fazilatlar mustahkamlanadi. Ball toʻplash, reytinglar, virtual mukofotlar orqali masʼuliyat, odob, hamkorlik, halollik kabi sifatlar mustahkamlanadi. Gamifikatsiya oʻquvchini jarayonning faol ishtirokchisiga aylantiradi.

3. MDH mamlakatlari tajribasi

- Rossiya: “Цифровая среда воспитания” loyihasi;
- Qozogʻiston: BilimLand platformasidagi tarbiyaviy bloklar;
- Oʻzbekiston: Ziyonet, Kundalik orqali maʼnaviy-axloqiy kontent.

4. Oila–maktab–jamiyat uchligi va raqamli tarbiya ekotizimi

Raqamli zamonda tarbiya jarayonining asosiy subyektlari boʻlgan oila, maktab va jamiyat oʻzaro raqamli aloqadorlik asosida faoliyat yuritadi. Onlayn monitoring tizimlari, ota-onalar platformalari, “Raqamli kundalik”, elektron portfoliolar va ota-ona uchun masʼuliyatli raqamli foydalanish boʻyicha metodik qoʻllanmalar ushbu hamkorlikni mustahkamlaydi.

Bunday ekotizimning afzalliklari: oʻquvchi faoliyatining shaffof nazorati, tarbiyaviy natijalarning real vaqt rejimida kuzatilishi, ota-onaning tarbiyadagi ishtiroki kuchayishi, jamiyatning ijtimoiy masʼuliyatini oshiruvchi raqamli loyihalarning koʻpayishi.

5. Raqamli tarbiya jarayonida yuzaga keladigan xavflar va ularni bartaraf etish mexanizmlari

Raqamli tarbiyaning ijobiy imkoniyatlari bilan bir qatorda quyidagi xavflar ham mavjud: internetga qaramlik, kiberbulling, yolgʻon axborot (fake news), shaxsiy maʼlumotlarning himoyalansizligi, agressiv oʻyinlarning taʼsiri.

MDH davlatlari buni oldini olish uchun Raqamli xavfsizlik standartlari, bolalar uchun internet filtrlari, onlayn psixologik yordam platformalari, AI asosidagi xavf monitoring

tizimlarini joriy etmoqda. Bu esa tarbiyaviy jarayonning barqaror va xavfsiz bo'lishini ta'minlaydi.

Xulosa. Raqamli ta'lim bilan tarbiya jarayonini integratsiya qilish — zamonaviy pedagogikaning asosiy talabidir. Texnologiyalar o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy rivojlanishini yangi bosqichga ko'tarmoqda va MDH davlatlari bu jarayonda muhim tajriba to'plamoqda. Raqamli ta'lim tarbiyaviy jarayonni yangi bosqichga ko'tarib, o'quvchilarni ma'naviy va axloqiy jihatdan kamolotga yetkazishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Interaktiv platformalar, multimodal resurslar va hamkorlikka asoslangan raqamli ekotizim tarbiyaviy faoliyatni yanada mazmunli qiladi. Eng muhim jihat — raqamli tarbiya jarayonida oila, maktab va mahalla hamkorligini mustahkamlashdir.

Foydalanilgan dabiyyotlar

1. UNESCO. Digital Citizenship and Ethics in Education. Paris, 2024.
2. MDH Ta'lim Kengashi. Raqamli pedagogika strategiyalari va tarbiya jarayonlari integratsiyasi, 2023.
3. Ivanova L. Digital Upbringing in CIS Countries: Challenges and Practices. Moscow: Pedagogika Press, 2023.
4. Livingston, S., & Haddon, L. Children's Online Behavior and Media Literacy. Oxford University Press, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Raqamli ta'lim platformalari va tarbiyaviy kontent integratsiyasi, Toshkent, 2024.
6. Mishra, P., & Koehler, M. Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) Framework. Journal of Educational Technology, 2021.